

Zpráva o šetření ve věci nezletilých Bedřicha a Sára A.

Manželé A., bytem xxxx (dále také „rodiče“ nebo „stěžovatelé“), se na mě obrátili ve věci postupu Městského úřadu Ústí nad Orlicí při výkonu sociálně-právní ochrany jejich dětí Bedřicha a Sára (nar. xxxx a xxxx).

Rodiče nebyli spokojeni s tím, že jejich syn musel strávit několik měsíců v diagnostickém ústavu, a ani s tím, že poté přešel do pěstounské péče mateřské babičky, a to společně se svojí sestrou, která byla do té doby v péči rodičů. Zároveň vyjádřili svoji nespokojenost s tím, že po umístění jejich dětí do pěstounské péče je po dobu několika měsíců vůbec neviděli. Své děti chtěli zpět do své péče.

A. Shrnutí závěrů

Šetření jsem zaměřila na činnost Městského úřadu Ústí nad Orlicí v roli orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále také „OSPOD“). Hodnotila jsem otázky styku rodičů s dětmi po jejich umístění do pěstounské péče. Zkoumala jsem rovněž otázku další sociální práce s rodiči ve vztahu k případnému návratu dětí zpět do péče rodičů.

Stranou svého šetření jsem ponechala otázku umístění Bedřicha do diagnostického ústavu a svěření obou dětí do pěstounské péče mateřské babičky, neboť v této části jsem shledala podnět jako zjevně neopodstatněný.¹ Rovněž jsem nešetřila činnost soudu, který ve věci rozhodoval, ani postup orgánů činných v trestním řízení. Zákon mi to neumožňuje.²

Dospěla jsem k těmto závěrům:

- (1) OSPOD zjišťuje, co je v zájmu dětí a tento zájem aktivně prosazuje a chrání, mj. i prostřednictvím návrhů a doporučení soudu. Dojde-li k oddělení dětí od rodičů, pokračuje právo na rodinný život ve formě udržování pravidelných osobních kontaktů. Je-li to možné, řídí se kontakty dohodou všech zúčastněných. Není-li to možné, upraví styk rodičů s dětmi soud.

OSPOD nedoporučil soudu úpravu styku rodičů s dětmi hned při jejich umístění do pěstounské péče, i když bylo zřejmé, že se rodiče a pěstounka na kontaktech nedohodnou a že bylo v zájmu dětí kontakt rodičů s dětmi po nějakou dobu omezit. Soud tedy pěstounům i rodičům nestanovil jasná pravidla styku. Pěstouni tak nevěděli, kdy a jak mají rodičům umožnit setkat se s dětmi, a rodiče zase nevěděli, kdy a za jakých podmínek se mohou s dětmi stýkat.

OSPOD pochybil tím, že v době umístění dětí do pěstounské péče soudu nenavrhl úpravu styku rodičů s dětmi (více viz část C.1).

- (2) Orgán sociálně-právní ochrany dětí musí zvažovat individuální okolnosti případu. Musí tedy posuzovat právo na styk každého rodiče s každým dítětem individuálně. Jen tak bude minimalizován zásah do práva rodičů a dětí na rodinný život.

1 Měla jsem k dispozici znalecký posudek, který negativně hodnotil rodičovské kompetence stěžovatelů. Rodiče byli rovněž trestně odsouzeni v souvislosti s péčí o své děti. Měla jsem tedy za to, že odebrání dětí z péče rodičů bylo důvodné, a proto jsem tuto část podnětu odložila [ve smyslu § 12 odst. 2 písm. b) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů].

2 Ve smyslu § 1 odst. 9 zákona o veřejném ochránci práv.

Nezjistila jsem, že by OSPOD zvažoval možnost specifické úpravy kontaktu Bedřicha s otcem, ačkoli byly takové úvahy především na podzim 2017 namístě.

OSPOD tedy pochybil tím, že řádně nezvážil individuální okolnosti daného případu, a právo Bedřicha a otce na rodinný život tak nebylo maximálně šetřeno (více viz část C.2).

- (3) Orgán sociálně-právní ochrany dětí musí být koordinátorem ochrany dítěte a veškeré pomoci jeho rodině. V situacích, kdy dojde k oddělení rodičů a dětí, musí postupovat s největším urychlením, přičemž vhodnost opatření přijatých státními orgány k podpoře rodinného života se posuzuje i podle rychlosti jejich provedení.

Setkání rodičů s dětmi až čtyři a půl měsíce poté, co byly umístěny do pěstounské péče, považuji za selhání OSPOD v roli koordinátora (více viz část C.3).

- (4) Orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny a musí být koordinátorem ochrany dítěte, což zahrnuje i komunikaci s rodiči. Komunikaci s rodiči, jejichž dítě bylo umístěno do náhradní péče a u nichž není zcela jasné, zda a případně kdy budou moci o dítě znovu pečovat, musí orgán sociálně-právní ochrany dětí vést otevřeně, upřímně a poctivě.

OSPOD pochybil tím, že s rodiči na téma jejich možné budoucí péče nekomunikoval. Přitom měl rodičům otevřeně sdělit, že návrat dětí zpět do jejich péče nebude v dohledné době možný (více viz část C.4).

B. Skutková zjištění

Vycházela jsem z informací získaných během místního šetření na Městském úřadě Ústí nad Orlicí dne 21. 1. 2019, jakož i ze spisové dokumentace dětí.

V červnu 2017 soud umístil Bedřicha na diagnostický a výchovně terapeutický pobyt do diagnostického ústavu, neboť situace v rodině byla dlouhodobě neutěšená. Matka nadužívala alkohol, rodiče měli mezi sebou vleklé konflikty a vůči dětem (hlavně Bedřichovi) používali nevhodné výchovné metody (křik, ponižování, bití apod.).

Během pobytu v ústavu Bedřich trávil víkendy střídavě u rodičů a prarodičů. Pobyty probíhaly podle pracovníků ústavu bez problémů. Ve své závěrečné zprávě doporučili kontakt Bedřicha s rodiči formou víkendových pobytů v rozsahu 1–2krát měsíčně.

V listopadu 2017 soudní znalkyně vyhodnotila, že vztah syna k matce je v důsledku nadužívání alkoholu a nevhodného výchovného přístupu zásadním způsobem narušen. Bedřich matku při kontaktu ignoruje, aby si ve vztahu s ní vytvořil bezpečnou bariéru. U otce znalkyně shledala schopnost většího citového sycení a uvedla, že Bedřich má k otci aktuálně pozitivní vztah.

Sára žila po celou dobu se svými rodiči. Znalkyně v jejím případě vyhodnotila, že dokáže prospívat i v konfliktním prostředí rodičů. Otec se dceři věnuje po všech stránkách více než matka a dcera je na něj citově vázána. Svoji matku Sára nevyhledává, ale kontaktu s ní se podvoluje.

Znalkyně vyhodnotila, že výchovné schopnosti rodičů jsou výrazně omezené jejich osobnostmi a předpoklad, že by byli schopni v budoucnu svým dětem vytvořit klidné zázemí, je málo pravděpodobný. Podle znalkyně rodiče ohrožují zdravý psychický vývoj

obou dětí a doporučila je umístit do péče mateřských prarodičů. Doporučila soudně upravit rozsah styku dětí s rodiči, který by mohl probíhat o víkendech; v případě konfliktu mezi rodiči a prarodiči asistovaně.

Na případové konferenci v listopadu 2017 byli rodiče ujištěni, že v případě umístění dětí do pěstounské péče by se s dětmi pravidelně vídali.

Později OSPOD navrhl soudu posečkat s úpravou styku rodičů a dětí do doby, než se děti adaptují v rodině pěstounky a než skončí trestní stíhání rodičů vedené pro zanedbávání péče o děti. Vedle toho ale doporučil zachovat kontakt rodičů s dětmi v rozsahu 1krát za měsíc.

Před Vánoci soud svěřil Bedřicha i Sáru do pěstounské péče mateřské babičky, rozšířil její pravomoci a styk rodičů s dětmi neupravil. OSPOD o styku s dětmi před rodiči nehovořil. Prarodiče poučil, aby podporovali kontakt dětí s rodiči, a sdělil jim, že o formě kontaktu bude diskutovat s doprovázející organizací po adaptaci dětí na nové prostředí.

Rodiče své děti po jejich umístění k prarodičům vůbec nevídali. Na začátku roku 2018 jim OSPOD sdělil, že za měsíc uspořádá případovou konferenci, na které budou kontakty nastaveny. Rodiče reagovali návrhem k soudu na určení jejich styku s dětmi. Podle pěstounky ještě nebyl na kontakty dětí s rodiči správný čas. Stejný názor měla i o více než měsíc později. Bedřich totiž kontakt s rodiči odmítal a Sára měla zdravotní problémy, zřejmě spojené s rodinnou situací.

Na případové konferenci v únoru 2018 rodiče projevili přání vidět se s dětmi co nejdříve. OSPOD i doprovázející organizace doporučily, aby děti navštívily psychologa, který by zjistil rozsah jejich citových zranění a doporučil, jak jejich kontakt s rodiči nastavit a kdy s ním začít. OSPOD požadoval asistované kontakty na neutrálním místě.

Znalkyně v rámci policejního vyšetřování zjistila, že Bedřich vykazuje syndrom CAN a s rodiči by si přál stýkat pouze ojedinele.

Během soudního jednání na konci února 2018 OSPOD styk rodičů s dětmi nedoporučil; Bedřich totiž o kontakt s rodiči nejevila zájem a zájem Sáry o matku byl spíše nevěrohodný. Soud jednání odročil do doby, než rodiče za pomoci odborníků znovu navážou vztah se svými dětmi.

V polovině března 2018 OSPOD soudu sdělil, že se situace nezměnila a stále není v zájmu dětí, aby se s rodiči stýkaly. Soud zamítl návrh rodičů na vydání předběžného opatření. Psycholožka, která hovořila s Bedřichem, naopak zjistila, že chlapec projevila zájem o kontakt s rodiči, prozatím však jen jako kratší návštěvu. Doporučila asistovaný kontakt.

OSPOD takový kontakt zorganizoval na 23. 4. 2018. Setkání však neproběhlo, prarodiče totiž předložili zprávu dětského psychiatra, který setkání Bedřicha a rodičů nedoporučil. Podle psychiatra by měl pro chlapce kontakt s rodiči, kteří ho poškodili svým deprivacním působením, pouze systémově destabilizující charakter. Později však s jedním asistovaným setkáním souhlasil, nebude-li znamenat precedent pro pokračování styku.

První kontakt rodičů s dětmi nakonec proběhl dne 7. 5. 2018. Bedřich si po úvodních rozpacích hrál s otcem, Sára po chvíli navázala kontakt s matkou. Otec na dceru občas mluvil, ale hrál si výhradně se synem, který zase ignoroval matku. Bedřich během kontaktu

projevil přání s otcem se opět setkat. Po setkání děti v klidu odešly. Podle asistující pracovníce však měl vliv kontaktu na děti nejprve vyhodnotit odborník. Podle pěstounky se děti po kontaktu chovaly dobře (jen Bedřich měl později v autě uvést, že se s rodiči už vidět nechce), proto odborníka nevyhledala.

Vyhodnocení kontaktu a nastavení dalších setkávání bylo cílem případové konference v červnu 2018. Účastníci diskutovali o nevhodném vyjadřování otce na adresu pěstounů a rovněž o jeho nevhodném a manipulativním jednání během hry se synem. Pěstounka potvrdila, že děti jsou po kontaktu v pořádku, deklarují ale nezájem o další setkávání. Doprovázející organizace navrhla pokračování asistovaných kontaktů v rozsahu 1krát za 2 měsíce, jejichž cílem by bylo, aby děti věděly, že rodiče žijí, jak vypadají, a že je mají rádi. OSPOD i pěstounka se k návrhu připojili, rodiče ho odmítli.

Druhý kontakt byl naplánován na začátek července 2018, pro zaneprázdněnost matky však neproběhl. Děti měly i nadále vyjadřovat nechuť k setkávání s rodiči.

Matka s babičkou se nakonec na setkávání začaly domlouvat samy, bez působení OSPOD i doprovázející organizace. Matka za dětmi docházela několikrát týdně. Děti na ni reagovaly pozitivně, hlavně Sára, která dokonce projevila zájem o kontakt s otcem. Pěstounka měla k setkáváním výhrady, matka se totiž již brzy po příchodu odkláněla od dětí a se svými rodiči u kávy diskutovala o svých problémech.

Otec se s dětmi nestýkal, odmítal nabízené asistované kontakty, důvody nutnosti asistence bagatelizoval a kladl si svoje podmínky. OSPOD s doprovázející organizací i přesto otcí asistovaný kontakt domlouvaly. Jeden však neproběhl pro nemoc dětí, druhý pro zaneprázdněnost pěstounů před Vánoci.

Soud na návrh rodičů opět řešil předběžnou úpravu poměrů. OSPOD navrhl kontakt rodičů s dětmi soudně neupravovat, protože se matka s dětmi intenzivně stýkala a otec byl ve svém zájmu pasivní. OSPOD nicméně navrhl do budoucna upravit asistované kontakty. Soud návrh rodičů zamítl.

Během podzimu 2018 matka upozornila na opětovné zhoršení vztahu s pěstounkou. Její návštěvy dětí v domácnosti pěstounky skončily. V roce 2019 rodiče pokračovali v podávání návrhů na soudní úpravu styku, neboť své děti nevidali.

C. Právní hodnocení

C.1 Nezbytnost soudní úpravy styku v době umístění dětí do pěstounské péče

Dospěla jsem k názoru, že OSPOD pochybil tím, že nedoporučil soudu úpravu styku hned při umístění dětí do pěstounské péče. Pěstouni ani rodiče tak neměli jasná pravidla styku – pěstouni nevěděli, kdy a jak mají rodičům umožnit setkat se s dětmi, a rodiče nevěděli, kdy a za jakých podmínek se mohou s dětmi stýkat. Důsledkem bylo, že se rodiče s dětmi setkali až po čtyřech měsících.

Právo rodičů a dětí „být spolu“ je chráněno.³ Dojde-li k jejich oddělení, pokračuje právo na rodinný život ve formě udržování pravidelných osobních kontaktů.⁴ Právo

3 Čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.), čl. 4 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o styku s dětmi, čl. 8 odst. 1 sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., o přijetí Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Ustanovení § 887 a násl. občanského zákoníku.

upřednostňuje dohodu všech zúčastněných o takových kontaktech. V případě, kdy dohoda není možná, nebo je-li to nutné v zájmu dětí, styk rodičů s nimi upraví soud, případně ho omezí, určí podmínky styku, zejména místo, kde k němu má dojít, jakož i určí osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit, nebo styk dokonce zakáže.⁵

Orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, plánovat a poskytovat rodičům pomoc v souladu s výše popsanou právní úpravou. OSPOD musí být koordinátorem pomoci rodině.⁶

Orgán sociálně-právní ochrany dětí by měl zjistit a ujasnit si, co je v oprávněném zájmu dítěte, a tento zájem pak aktivně prosazovat a chránit.⁷ To se musí projevit i v jeho návrzích podávaných soudem.

Ve svém hodnocení jsem vycházela z následujících zjištění:

- OSPOD již na podzim 2017 věděl o doporučení znalkyně, aby byl styk matky s dětmi soudně upraven. Zároveň navrhla, aby matka nebyla s dětmi ponechávána o samotě.
- OSPOD velmi dobře a dlouhodobě znal složitou rodinnou situaci, věděl o napjatých vztazích mezi dospělými (hlavně otcem a mateřskými prarodiči), pro které ostatně navrhoval rozšířit kompetence pěstounky.
- OSPOD velmi dobře a dlouhodobě znal složité osobnosti rodičů, pro které měli omezené pečovatelské i výchovné kompetence.
- OSPOD věděl o trestním stíhání rodičů z důvodu hrubého zanedbávání péče o děti a vyčkával na závěry „policejního“ znaleckého posudku.
- OSPOD od počátku počítal s adaptací dětí u prarodičů.
- Na případové konferenci v listopadu 2017 byli rodiče ujištěni, že se v případě umístění dětí do pěstounské péče budou s dětmi pravidelně vídat.

OSPOD tedy věděl, že rodiče a prarodiče nebudou schopni se na styku s dětmi dohodnout, přesto ponechal jeho úpravu na nich. Přitom z pohledu pěstounů hrozilo, že rodiče mohli kdykoli přijít do pěstounčiny domácnosti a dožadovat se kontaktu s dětmi, na což měli právní nárok. A pokud by tak rodiče skutečně učinili, velmi pravděpodobně by způsobili další rozvrat rodinných vztahů, což by opět negativně ovlivnilo i děti. Rodiče zase nevěděli, zda a kdy mohou za dětmi přijít, proto nikdy nepřišli a opakovaně podávali soudem návrhy na předběžnou úpravu poměrů. Důsledkem této nejistoty na obou stranách bylo, že se děti a rodiče od Vánoc 2017 až do začátku května 2018, tj. po dobu čtyř a půl měsíců, neviděli.

Mám tedy za to, že pokud by OSPOD doporučil soudu úpravu styku hned při umístění dětí do pěstounské péče, soud by mohl pěstounům i rodičům stanovit jeho jasná pravidla. Pěstouni by tak věděli, kdy a jak musejí rodičům umožnit setkat se s dětmi,

4 Čl. 9 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte a § 887 občanského zákoníku.

5 Ustanovení § 888 a 891 občanského zákoníku.

6 Viz § 10 odst. 3 písm. c) až e) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

7 Úkolem orgánu sociálně-právní ochrany dětí je i pomoci soudem definovat a chránit nejlepší zájem dítěte [viz nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 1996/12 (N 127/70 SbNU 177)].

a rodiče by věděli, kdy a za jakých podmínek se mohou s dětmi stýkat. Je pravděpodobné, že by se rodiče s dětmi setkali dříve než po čtyřech měsících.

OSPOD se přitom nabízela celá škála možných doporučení. Na základě vyhodnocení zájmů Bedřicha a Sárý mohl navrhnout dočasný zákaz styku (po dobu jejich adaptace u prarodičů) nebo jeho omezení (asistované kontakty), případně ho ponechat v režimu dohody rodičů s pěstounkou. V případě posledně uvedené varianty by však OSPOD musel uzavření dohody aktivně podporovat.

V zahraničí je běžné, že součástí návrhu OSPOD k soudu (majícího za cíl oddělení dítěte od svých rodičů) je i plán realizace kontaktu rodičů s dítětem po dobu jeho oddělení. V plánu bývá uváděno, jak a kým budou rodiče v průběhu setkávání s dítětem monitorováni.⁸

C.2 Specifická úprava styku Bedřicha s otcem

Nejistila jsem, že by OSPOD navrhl zvláštní úpravu kontaktu Bedřicha s otcem, ačkoli pro to byl především na podzim 2017 důvod. OSPOD tedy pochybil tím, že řádně nezvážil individuální okolnosti daného případu, a právo Bedřicha a otce na rodinný život tak nebylo maximálně šetřeno.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí musí posuzovat každý případ jednotlivě s přihlédnutím k mnoha individuálním okolnostem.⁹

Orgán sociálně-právní ochrany dětí musí při zasahování do práva rodičů a dětí na rodinný život vycházet z minimalizace takového zásahu, resp. musí co nejvíce šetřit podstatu a smysl tohoto práva.¹⁰

Ve svém hodnocení jsem vycházela především z těchto zjištění:

- Na podzim 2017 konstatoval etoped diagnostického ústavu poměrně příznivé skutečnosti: *„Bedřich byl od začátku školního roku celkem na osmi pobytech mimo zařízení, a to střídavě u rodičů a prarodičů. Z těchto pobytů se vracel vždy včas. Nic nenaznačovalo na to, že by pobyt v některém z prostředí vnímal jako výrazně horší či lepší. V každém má něco, co ho zaujme a o čem po návratu hovoří... v současné době si přeje navštěvovat jak rodiče, tak i prarodiče s tím, že se na prarodiče těší více. Stále je jeho přáním bydlet u prarodičů a rodiče navštěvovat.“*¹¹

8 PEMOVÁ Tereza, PTÁČEK Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2012. S. 144. ISBN 978-80-247-4317-2.

9 „Vždy je třeba vycházet čistě z individuálního rozměru každého jednotlivého případu. Rodinné vztahy jsou totiž primárně založeny na jiných než právních normativních systémech, a proto právo, byť má a musí do těchto vztahů vstupovat, musí být interpretováno a aplikováno nikoli mechanicky, formalisticky, ale citlivě, s výlučným ohledem na svůj účel. Rodina není obchodní společnost, právně nelze uchopit a vymezit všechny vazby mezi rodinnými příslušníky na rozdíl od toho, jak je tomu mezi statutárními orgány, ba právě naopak je třeba vždy na základě individuálních okolností hledat řešení, jež v maximální možné míře povede k zákonem předvídanému účelu“ [nález Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/11 (N 52/64 SbNU 645)].

10 Čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

11 Vyjádření etopeda Mgr. P. M. ze dne 30. 11. 2017.

- Soudní znalkyně (resp. diagnostický ústav) vydali doporučení, aby se děti (resp. Bedřich) s rodiči vídaly o víkendech. Znalkyně nechala otázku rozsahu styku v rukou soudu, ale upozornila, že by kontaktu matky s dětmi měla být přítomna pěstounka.
- OSPOD před soudním jednáním v prosinci 2017 doporučil zachovat kontakt rodičů s dětmi v rozsahu 1krát za měsíc.
- OSPOD nezaznamenal, že by Bedřich změnou výchovného prostředí trpěl obdobnými nepříznivými příznaky jako jeho sestra. Prostředí prarodičů z minulosti dobře znal.
- Bedřich začal především matku striktně odmítat až později v průběhu roku 2018.
- Během asistovaného kontaktu v květnu 2018 se ukázalo, že Bedřich má k otci vztah.

U Bedřicha tedy od počátku neexistoval důvod, proč by se nemohl se svým otcem začít ihned vídat. OSPOD měl však k oběma dětem stejný přístup. Nezaznamenala jsem, že by uvažoval o možnosti jiné úpravy kontaktu Bedřicha s otcem. OSPOD přitom musí právo na styk každého rodiče s každým dítětem posuzovat individuálně.

OSPOD tedy pochybil tím, že nezvažoval individuální okolnosti daného případu. Kdyby tak učinil, mohlo být právo Bedřicha a otce na rodinný život maximálně šetřeno.

C.3 Kontakt rodičů s dětmi po čtyřech a půl měsících

Domnívám se, že OSPOD pochybil jako koordinátor ochrany dítěte a pomoci rodině tím, že inicioval setkání rodičů s dětmi až čtyři a půl měsíce poté, co byly umístěny do pěstounské péče.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, plánovat a poskytovat rodičům pomoc. OSPOD musí být koordinátorem ochrany dítěte a veškeré pomoci jeho rodině.¹²

Orgán sociálně-právní ochrany dětí musí v situacích, kdy dojde k oddělení rodičů a dětí, postupovat s největším urychlením.¹³ Vhodnost opatření přijatých státními orgány k podpoře rodinného života se posuzuje i podle rychlosti jejich provedení.¹⁴

Ve svém hodnocení jsem vycházela především z těchto zjištění:

- Rodiče nebyli po celou dobu mnou zkoumaného období soudně omezeni ve styku se svými dětmi.

12 Viz § 10 odst. 3 písm. c) až e) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

13 I když nejde o výslovný požadavek zákona o sociálně-právní ochraně dětí, plyne toto pravidlo z jiných právních zdrojů. Podle § 471 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, má soud povinnost rozhodovat s největším urychlením. Podle Ústavního soudu „... rozhodování obecných soudů ve věcech výchovy nezletilých vyžaduje zvýšené nároky na rychlost řízení, jehož účelem má být především co nejvčasnější stabilizace výchovných poměrů ve vztahu k nezletilému dítěti. V opačném případě hrozí v rovině fakticity riziko vytvoření jistého "začarovaného kruhu", kdy plynutím času, v němž dítě setrvává mimo prostředí biologické (příbuzenské) rodiny, dochází k vytváření nového životního prostoru dítěte, čímž se následně komplikují opatření vedoucí k ochraně rodinného života biologické rodiny. Tento faktor hrál nepochybně významnou roli i v samotném rozhodování obecných soudů ve věci samé, neboť je zjevně motivoval k úpravě styku nezletilé s vedlejším účastníkem. Stranou jejich pozornosti zůstal fakt, že se na tomto stavu samy podílely spolu s dalším orgánem veřejné moci (orgánem sociálně-právní ochrany dětí). Již tímto postupem porušovaly základní právo stěžovatelky na rodinný život.“ [nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 568/06, ze dne 20. 2. 2007 (N 33/44 SbNU 399)].

14 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 6. 2003, Maire proti Portugalsku, č. 48206/99.

- Soudní znalkyně i diagnostický ústav vydaly na podzim 2017 doporučení, aby se děti (resp. Bedřich) s rodiči pravidelně vídaly.
- Na případové konferenci v listopadu 2017 byli rodiče ujištěni, že se v případě umístění dětí do pěstounské péče budou s dětmi pravidelně vídat.
- OSPOD uspořádal případovou konferenci zaměřenou na kontakty rodičů s dětmi dva měsíce po jejich umístění do pěstounské péče.
- OSPOD zkoordinoval první asistovaný kontakt rodičů s dětmi čtyři měsíce od jejich umístění do pěstounské péče.

Uvědomuji si, že zorganizování kontaktů záviselo nejen na aktivitě OSPOD, ale i na postojích prarodičů (pěstounky) a aktivitě doprovázející organizace. Rychlost organizace kontaktů navíc významně ovlivnily další skutečnosti. Bedřich začal záhy po umístění do pěstounské péče rodiče odmítat a Sára projevovala nevěrohodný zájem o matku.

OSPOD však nese odpovědnost za rychlou koordinaci kontaktu rodičů s dětmi po jejich oddělení. A v tomto směru nekonal rychle. Rodiče projevili zájem o kontakt s dětmi již po Novém roce. OSPOD přitom až v druhé půli února uspořádal případovou konferenci (tedy celkem až za dva měsíce od umístění dětí do pěstounské péče). Na případové konferenci OSPOD definoval, že bude třeba psychologicky rozkrýt rozsah citových zranění dětí a odborně určit, jak kontakt dětí s rodiči nastavit a kdy s ním začít. Takové opatření OSPOD mohl doporučit při umísťování dětí do pěstounské péče; mohlo jít tedy o výstup již z případové konference v listopadu 2017. A od případové konference uběhly ještě více než dva měsíce, než OSPOD zorganizoval asistovaný kontakt.

OSPOD zjevně nebyl na otázku kontaktů rodičů s dětmi, které přecházely do pěstounské péče, předem řádně připraven. V době odebírání dětí z rodiny se zabýval otázkou kontaktů nedostatečně. Po umístění dětí do pěstounské péče potom docházelo ke zbytečně složitým a časově zdoluhavým domluvám, což pro všechny zúčastněné vytvářelo zbytečný stres, napjatou atmosféru a realizaci kontaktů neúměrně komplikovalo a protahovalo.

Setkání rodičů s dětmi až čtyři a půl měsíce poté, co byly umístěny do pěstounské péče, považují za selhání OSPOD v roli koordinátora.

Není přitom zásluha OSPOD, že se matka s dětmi od léta až do podzimu 2018 intenzivně stýkala.

C.4 Komunikace OSPOD s rodiči ohledně budoucí péče o jejich děti

Mám za to, že OSPOD pochybil tím, že s rodiči nekomunikoval o jejich budoucí péči o děti. Rodiče se tak nedozvěděli, že návrat dětí zpět do jejich péče nebude v dohledné době vůbec možný.

OSPOD je povinen pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny a musí být koordinátorem ochrany dítěte,¹⁵ což zahrnuje i komunikaci s rodiči.

¹⁵ Viz § 10 odst. 3 písm. c) až e) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Komunikaci s rodiči, jejichž dítě bylo umístěno do náhradní péče, a u nichž není zcela jasné, zda a případně kdy budou moci o dítě znovu pečovat, musí OSPOD vést otevřeně, upřímně a poctivě.¹⁶ Taková komunikace v sobě zahrnuje nevyhýbání se kontroverzním tématům, nepříjemným sdělením a předpokládaným negativním emocím klientů. OSPOD musí být připraven a musí umět rodičům „sdělovat pravdu“. V komunikaci musí být aktivní, není možné, aby jen pasivně čekal na dotazy rodičů.

Ve svém hodnocení jsem vycházela především z těchto zjištění:

- Ve spisu jsem našla jedinou zmínku o případné budoucí péči rodičů. OSPOD v dubnu 2018, během organizování prvního asistovaného kontaktu, sdělil doprovázející organizaci, že s matkou nebude o možné změně péče diskutovat.
- Soudní znalkyně již na podzim 2017 shledala jako málo pravděpodobné, že by v budoucnu byli oba rodiče schopni vytvořit svým dětem klidné zázemí. Uvedla, že výchovné prostředí rodičů ohrožuje zdravý psychický vývoj obou dětí.
- „Policejní“ znalkyně v lednu 2018 zjistila, že Bedřich vykazuje syndrom CAN a s rodiči by si přál stýkat pouze ojedinele, s možností návratu k prarodičům.
- V červnu 2018 během případové konference doprovázející organizace navrhla pokračování asistovaných kontaktů v rozsahu 1krát za 2 měsíce, jejichž cílem by bylo, aby děti věděly, že rodiče žijí, jak vypadají a že je mají rádi. OSPOD se k návrhu připojil.
- Sociální pracovníce vyjádřily před pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv značné pochybnosti o výchovné kapacitě rodičů, především potom matky.
- Rodiče se na mě opakovaně obraceli s dotazy na možný návrat dětí zpět do jejich péče. Bylo velmi citelné, že s nimi na toto téma nikdo nehovoří.

Ze spisové dokumentace ani z rozhovoru se sociálními pracovníky jsem nezjistila, že **by OSPOD s rodiči na téma jejich možné budoucí péče vůbec kdy komunikoval**. Přitom musel již v době umístování dětí do pěstounské péče předvídat, že jejich návrat zpět k rodičům nebude jednoduchý, bude-li kdy vůbec možný.

OSPOD tedy pochybil tím, že rodičům otevřeně nesdělil, že návrat dětí zpět do jejich péče nebude v dohledné době možný.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám starostovi Městského úřadu Ústí nad Orlicí Petru Hájkovi a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž stěžovatelům.

Brno 3. prosince 2019

16 PEMOVÁ Tereza, PTÁČEK Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2012. S. 142-143. ISBN 978-80-247-4317-2.

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv